מאות לא ניחא ליה לנקני: **ה שלש אבעיות ביום.** שלש פעמים מתגלה בעל הבית ונראה בתוך שדהו כדי שיקחו העניים פאה. אבעיות לשון גלוי, נבעו מלפנינו (שופטים ג') מתרגמינן מגלין מטמרוהי: **בשחר.** מפני המיניקות שבניהם יפנים בשחר ומז ים להם פנאי ללקט: **ובחצות.** מפני המיטות שדרכן לנוח בחצות והולכים ללקוט פאה: **ובמנחה.** מפני הזקנים ההולכים על משענתם ומין

טַלִּיתוֹ עָלֶיהָ, מַעֲבִירִין אוֹתוֹ הַיְמָנָה״י. וְכֵן בְּלֶקֶטיו, וְכֵן בְּעֹמֶר הַשְּׁכָחָהיז: **ד פֵּאָה אֵין** קוֹצְרִין אוֹתָהּ בְּמַגָּלוֹת״, וְאֵין עוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקַרְדֻּמוֹת״, כְּדֵי

שֶׁלֹּא יַכְאִיב אִישׁ אֶת רֵעֵהוּיט: ה שָׁלֹשׁ אַבָּעְיוֹתיכ וּבַחֲצוֹתיג וּבַמִּנְחָהיד. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, לֹא עוקרין. נספר המגודה ומין מוטעין ועין נמשנה י׳: [**כדי שלא יכו איש את רעהו.** מרוב עם הנמים ללקוט ודוחקים זה את זה או שמא יתקוטטו. כך מלמדי בפירוש שמזכור פ״ו משנה ד׳]: **ה** [**ובחצות.** פי׳ הר״ב מפני בעומר השכחה. הוא הדין בשכחת קמה מלא דשכחת עומר בהדיא כמיב ושכחת עומר ושכחת קמה מבשדה לרבות שכחת קמה למרינן במשנה ו׳ ושם כתוב בפירוש הרמב״ם במיובי קמה והם לקט ופאה. גירסתו בההוא ירושלמי הכי הוה ולא גרם כלשון הר״ב שם. ולהרמב״ם ילפותא מחריגא אית ליה לשכחת קמה. וכמ״ש במשנה ז׳ פרק ו׳ לפי שמור הכתוב ושכחת ולא תשוב. ועיין מה שכתוב בפ״ו מ״י בס״ד [ומלמדי במשניות כתובים בקלף הגירסא וכן בשכחה]: **ד במגלות.** הם חרמשים. וקרדומות. הם ממיני הפטישים והדבר כולו מבואר. **ה שלש אבעיות.** שלש בקשות מלשון אם תבעיון בעיו (ישעיה כא). ואמרו נותנין הפאה **בשחר.** בשביל המניקות שהם מצטרכות לאכול בבקר ובחצות

פירוש המשניות להרמב״ם

ד מגלות. הם חרמשים. וקרדומות. הם ממיני הפטישים והדבר כולו מבואר. **ה שלש אבעיות.** שלש בקשות מלשון

מלאכת שלמה

בלשון המוס ז״ל אבל רצא לא מקרי הוא ניחא שפיר טפי דמהיכא תיקא מלעתין לומר להכי מעבירין הוו רצשים עד דאלטריך למימר לא הוו כיון שבקוש עשה מנן דעותין להם רשות להעבירו אלא ולאי לא אלא קאי רק אמי שפירש טליתו וכדמוכח מהסם פרק מזקת הבתים גי״י. ועי׳ בקולון שרש קל״ח. ובשרש קל״ב דף רכ״ז כתב ז״ל דהא לה״ד למי שפירש טליתו על הפאה ובא אחר להעבירו ממנו שהרי יכול לעשות כן מפני שהוא הפקר ומ״מ אף כי יכול לעשות כן פשיטא ופשיטא שאם הרשאתן שפירש טליתו עליה בתוך ז׳׳ל אבל רצא לא מקרי הוא ניחא שפיר דייקינן הלא קנה דמהיכא תיקא מלעתין לומר להכי מעבירין הוו רצשים עד דאלטריך למימר הלא הוו כיון שבקוש עשה מנן דעותין להם רשות להעבירו אלא ולאי הלא קאי רק אמי שפירש טליתו וכדמוכח מהסם פרק מזקת הבתים גי״י. ועי׳ בקולון שרש קל״ח. ובשרש קל״ב דף רכ״ז כתב ז״ל דהא לה״ד למי שפירש טליתו על הפאה ובא אחר להעבירו ממנו שהרי יכול לעשות כן מפני שהוא הפקר ומ״מ אף כי יכול לעשות כן פשיטא ופשיטא שאם הרשאתן שפירש

ד **מגלות.** קולרין בהן חטין ושעורין. קרדומות גדולות וקוצצין בהן שבולת שועל. הרמ״ם ז״ל. וה״ל שלמה אירילי״ו ז״ל פי׳ נקרדומות כגון פתח בגלים ושומים שדרך לעקור אותן בקרדומות. שלא יכו איש את רעהו. מפני שדיעם לבוז ע״כ: **ה שלש**

ציונים

ד פאה. מיימוני שם הלט״ו: **ה שלש אבעיות.** שם הלי״ז.

שינויי נוסחאות

אותה הימנו כ״כ בד״מ בג״ד ובד״פ בע״כ ובד״ם בל״ם אבל בד״ע ול״ו ול״ב אותה הימנה ובד״ם אותה ממנו ובדפוסים המדפיס הגירסא אותו הימנה וכ״כ במשב״ג ובב״מ שם.

נימוקי הגרי״ב

ג **וכן בלקט כו׳.** נ״ב נקט סדורא דקרא כמ״ש במורה פ׳ קדושים לא מכלה פאת שדך ולקט קצירך. וכן בפ׳ אמור בעניני המועדות. ודין שכחה בפ׳ תצא. וכן המס׳ סדורה מתחלת מ״ם עד ממנה י׳ פ״ד דיני פאה. וממ״ש עד מ״ו פ״ה דיני לקט ומ״כ דין השכחה. ונקט סדורא דקרא משם לקטיניהו יחד מני לקט שכחה ופאה ונקטינהו בהדוה כמ״ש המ״ט פ׳ זה ד״ה מן הלקט כו׳. ולכן לקדק התנא כאן ומני וכן בעומר השכחה משום לישנא דקרא הוא ושכחת עומר אף דנוסג נקמה.

אור גדול

ואינו דומה להכא דגורם למנוע שלא עפ״י דין. ותימה על מהרי״ק דפשיטא ליה דאותו שפירש טליתו יכול לגבר בזרוע ולזכות והוא נגד הרמב״ם. אך כבר נתבאר אף דהכא קנסינן מ״מ התם י״ל דמותר דכל דהמניעה תהיה אח״כ מדינא מותר לגרום למנוע משא״כ הכא. ויש לעיין קצת מ״ט בהא דב״מ (דף י.) בנפל עליה ובא אחר והחזיק בה זכה בה דמבואר אם החזיק אותו שנפל בעצמו וקדם לזכות בה זכה בה מ״ש דלא קנסינן ליה כמו בפאה ולקט. ואפשר דפאה ולקט ממון עניים

י כ י ן — תפארת ישראל — י כ י ן

יד. הטלית מהפאה אבל לא קנסוהו בטליתו. שכבר היא שלו והיא שמלתו לעורו: **טו.** קמ״ל דלא מבעי פיאה דעניים משמרין במקומה. ומצא הפקדן ברור. אלא אפי׳ לקט ושכחה. דקפץ אמו גם מוצא מפוזר. ולהכי אין העניים מפקפקין אחריה ושמא לא ימצאוה. אפ״ה קנסוהו: **טז.** נקט עומר כדכתיב. וה״ה קמה שכחה: **יז.** זעטוטן: **יח.** המקקט: **יט.** במטפס הפאה:

משנה ראשונה

מדקתני זקקה ולא קתני היתה משום דהיתה לא מוכח דבדי לקוט מיכוון אלא מורחים להיתה בסמוך לו ודוכתא הכא אתרמי לי׳. אבל זקקה משמע מרחוק שלא היתה בגדו בסמוך לו ומוכח דבדי לקוט עביד. ובהכי מיושב מ״ש מוי״ט להרמב״ם דליתא ופיפא טוטלין ממנו כל אמאי לא בעי׳ מילוק. משום דלעיל יש מילוק דבריתא דוקא ובקה אבל היתה לא ופיפא אין מילוק: **וכן בלקט וכן בעומר השכחה.** גרלה דה״ה בפרט ועוללות ותני ושייר: **ד כדי שלא יכו.** לריך טעם בדלית לה מומרין כולם לבוז שומעין להם כדפי׳ לעיל ומה לא תשמו שיפיל אחד את חבירו מן המילון: **ה שלשה אבעיות.** פי׳ הר״ב לשון גילוי שמתגלה בעה״ב ונראה כו׳ שאין רשות לעניים ליכנס לשדה כשאין בעה״ב שם שלא יגנבו מן הקניר. והרמב״ם פי׳ **בשחר ובחצות ובמנחה.** הרמ״ם בפי׳ כתב שקשה לו לפרש שמלקטין שלש פעמים פאה שהרי מיתה בקוף השדה ובפעם אחת בתין ומלקטין הכל. אלא אחד מזמנים הללו קאמר. ות״ל בלקט מיירי שמפזר בכל השדה ומה שמיתין הלו מלקטין הלו. ולפ״ז משמע דגם בלקט ושכחה אחרו שלש אבעיות ולא משמע הכי בפ״ה מ״ו ושם פי׳. ולפי מ״ש הר״ב מפני המיקות והתינוקות והזקנים. לריך טעם להמיניקות הטוטלות בשחר ולמי טוטלות הכל ולא יסיירו למינוקות ולזקנים. אבל פעמים שטוחין בשדה אחר ותין טוטלין פאה ותין בתין לכתן ובאים התינוקות בחלות ואם לא בחו התינוקות שהיו בשדה אחר בשחר כתן לזקנים: **ר״ג אומר לא**

הוא הוי כיש להם קצת זכייה בזה ולכך כל שמונעם קנסינן ליה משא״כ בהפקר בעלמא דאין להם שום זכייה. וביותר נראה דהכא קנסינן ליה בכדי שלא יבואו לידי קטטה וכעין התקנו שלא ילקטו במקלות ולא בקרדומות כדי שלא יכו זא״ז. וכ״ה בשמ״ק ב״מ (דף י.) בשם הר״ן ולפ״ז שוב אפשר דבדבר הפקר מותר לגרום מניעת זכייה אף שלא עפ״י דינא רק הכא בפאה שאני מא׳ וב׳ טעמים. עכ״פ ראיה אין לו למהרי״ק מהכא רק מסברא נראה שמותר כל שהמניעה תהיה עפ״י דין מותר לגרום מניעת זכייה עפ״י דין ואפשר גם שלא מדינא מותר לגרום מניעת זכייה בדבר הפקר וכנ״ל. והנה המבי״ט (ח״ג סי׳ ל״א) השיג על מהרי״ק דבישוב כיון דיש לו רשות עפ״י ב״ד הוי ככבר זכה דאסור ליטול ממנו אותו זכות יעוי״ש. ואינני מוכרח. דמה דיש לו רשות עפ״י ב״ד היינו דיש לו רשות לזכות. וכמו בכל הפקר דיש לו רשות לזכות ואפ״ה יכול לגרום לו מניעת זכייה וה״נ כן. עכ״פ איך שיהיה בגוונא דהרמ״א ומהרי״ק הנ״ל דעדיין אין לו רשות לדור רק עפ״י בקשת השר ומשתדל וטורח אצל השר שירשהו לדור א״כ פשיטא דלא נקרא זכה דהא עדיין אין לו רשות לדור רק עפ״י רשות השר וא״א אינו אלא כמו משתדל לזכות דבר הפקר דהדין עם מהרי״ק. וזה נראה נכון בדרך הכרעה מצד הסברא. ויש לעיין בזה הרבה מסי׳ קס״ג מעניני מסים:

תוספות אנשי שם

כו׳ כנ״ל ברור כוונת הרמב״ם כו׳. וכ״כ בספר מהר״מ מיץ שם וכ׳ שדייק הרמב״ם כן מדלא תני ובא לאחר והחזיק בה זכה בה כתתן בפ״ק דב״מ. ומ״מ שפיר דייקינן דלא קנה בנפילתו עליה דאז שייך לומר שקונים מותו בשביל שרצה לכתות אף שעדיין לא קנה. מש״כ אם היה קונה עשה בנפילתו ב״ק כהוגן עשה ותמהי קנסינן ליה ע״כ: במשנה **וכן בלקט.** לרבותא דלא מצינו בפאה דלא זכה דאכתי מחוסרת קצירה אלא אפילו בלקט. ול״מ בהאי דהיינו בעה״ב כדי שיטלוה עניים דפשיטא שלא היה דעתו לזה לבדו ולפיכך ותמי שלא זכה. אלא אפילו בשכחה שאין שם דעת בעה״ב אפ״ה לא קנה (ש״ל). ותנא נקט סדורא דקרא כמ״ש במורה פרשה קדושים לא תכלה פאת שדך ולקט קצירך וכן פ׳ אמור בעניני המועדות ודין שכחה פ׳ תצא. וכן הממ׳ סדורה מתחלת מ״ם עד מ״י פ״ד דיני פאה. וממ״י עד מ״ו פ״ה דיני לקט ומ״כ דין השכחה. ונקט סדורא דקרא משם לקטיניהו יחד מני לשו״פ ונקטינהו בהדוה כמ״ש המ״ט לק׳ במ״ו (רי״ב): **ה שלש כו׳ מתגלה.** כן פי׳ הר״ש מהירוש׳ אבל הר״מ פי׳ ג׳ בקשות מלשון אם תבעיון בעיו. ובקה תמה מפי׳ לא פי׳ כהירוש׳. ות״ל משום דבריש פ״ק המניע עליה דאז שייך לומר שקונים מותו בשביל שרצה לכתות אף שעדיין לא קנה. מש״כ אם היה קונה עשה בנפילתו ב״ק כהוגן עשה ותמהי קנסינן ליה ע״כ: במשנה **וכן בלקט.** לרבותא דלא מצינו בפאה דלא זכה דאכתי מחוסרת קצירה אלא אפילו בלקט. ול״מ בהאי דהיינו בעה״ב כדי שיטלוה עניים דפשיטא שלא היה דעתו לזה לבדו ולפיכך ותמי שלא זכה. אלא אפילו בשכחה שאין שם דעת בעה״ב אפ״ה לא קנה (ש״ל). ותנא נקט סדורא דקרא כמ״ש במורה פרשה קדושים לא תכלה פאת שדך ולקט קצירך וכן פ׳ אמור בעניני המועדות ודין שכחה פ׳ תצא. וכן הממ׳ סדורה מתחלת מ״ם עד מ״י פ״ד דיני פאה. וממ״י עד מ״ו פ״ה דיני לקט ומ״כ דין השכחה. ונקט סדורא דקרא משם לקטיניהו יחד מני לשו״פ ונקטינהו בהדוה כמ״ש המ״ט לק׳ במ״ו (רי״ב): **ה שלש כו׳ מתגלה.** כן פי׳ הר״ש מהירוש׳ אבל הר״מ פי׳ ג׳ בקשות מלשון אם תבעיון בעיו. ובקה תמה מפי׳ לא פי׳ כהירוש׳. ות״ל משום דבריש ג׳ק פליגי רב ושמואל בהלה כדעת דהיינו המבעה דתנן התם רב מפ׳ מלשון אם תבעיון בעיו ושמואל מל׳ נבעו מלפנינו וסבר הר״מ כהירוש׳ דהכא מזיל בשמואל והוא רלה לפרש כרב מע״ג דהתם

ציונים

שלא יוסיפו. סס. **ו נכרי שקצר.** תו"כ פ"ק דפ' קדושים. מיי' סס הל"ט.

ראשון לציון

ה [תוי"ט ד"ה] **מכל אומן כו'** מרגוס ירושלמי מתנה ריסכון. במרגוס שלפנינו ליתא מתנה סס פסוק ט' פתח שדך מרגוס ירושלמי מומן מומחי לתת מתקליכון וכן מרגוס יונתן מומנן מדע:

תוספות אנשי שם

מפ' כשמואל לפי שהוא ממונע. ומ"מ בחבור פי' ג' עתים כפי' הערוך ולפ' ידעתי לו דמיון (ש"ל). ורש"י כיעתים בפסוק כמלונה בתקסה שתרגומו בתקסיין בתר לחבעיותו. פי' לחתר שלקטוהו והוא ל' מקנה ג' תבעות ביום. ע"כ. ופי' זה נכון שענינו לקיטה בתפוח מתפוח (רמ"ז): בר"ב ד"ה **ובמנחה כו' שאין מגיעים כו'.** הך מנחה גדולה קטנה דלעיל מנחה גדולה היא מעט אחר חצות ול"ל שלא הזקנים מתחילים ללך אחר חצות. דלפי קודם לכן ואעפ"כ אין מגיעים לשדה עד המנחה אין יכולו בלילה לעיר (ש"ל): תוי"ט ד"ה **היו כו' ע"ש הפעולה כו'.** אם נקלע המ"ס בפתח על מסקל מפקידים ר"ל היו גוזמים לעייס ללקט אלא שהוא כפל אעפ"כ תנן ונותנין פאה. וכאלה לעיל לקט דוקא נקט על הלקט הטוב שהיו העייס הולכים אחריהם בכל אומן ולוקטים הלקט ובסוף כל אומן לוקחים הפאה. וזה יקל ויטב לעייס (רמ"ז): ד"ה **על החבל כו' בסופה כו'.** ר"ל בסוף השדה שהחבל היו קושרין לראשו השדה והפאה היו מניחין לאורך השדה וזה ק"ס שהזכירוס לפנס כיון שעשו כדין שנתנו פאה בסוף השדה רק שלא היו מחתיכין עד שיקלטו כל השדה רק הלקט השדה לשורות אחר לחבס וכרכן מחתה השדה בחבל ואח"כ חתכו הלקט ונתנו פאה בסוף כל שורה ולכך נמי לא אמר מכל חבל וחבל דלא סוי ממש שבסוף כל חבל נתנו פאה וה אסור לכתחלה דהוי בחמשה שדה: ד"ה **מכל כו' וטעמא כו'.** אין טעם זה לפנס שאם בשאר יפסידו מינוקות וחקנים וכן על"ז בשאר הזמנים אם לא שנאמר שכיון שהיו מלקטין מכל

המינוקות שדרכן לנתת בחנות וכו' שבשחרית ומנחה יתנים. הר"ש]: **היו מלקטין.** על סס הפעולה הנעשת שהיא לקיטת העייס. קורא לקוצרים מלקטים. ולשון הר"ב נד"ה ובחנות וכו' ללקוט פאה. וכן לשון הר"ש הנה השמילו לפאה סס לקט.

ועיין ריס פ"ח: **על החבל.** לשון הר"ב ומניחין פאה לכל החבל. וכן לשון הר"ש וכלומר ומניחין פאה בסופה על כל החבל: **מכל אומן ואומן.** לשון הר"ב כלומר מכל שורה ושורה. והוא לשון הר"ש ופירש רבינו ז"ל בגור מריה פרשת דברים לפי שהשורה משוכה בשוה וזה חומנות נקראת חומן ע"כ. [אבל לאה זה מנאתי עכשיו בפירוש הר"ל שכתב (ויקרא יט) פאת ראשיכס תרגוס ירושלי' ממנה ריסכון]. ומ"ש הר"ב ועל זה מזכירין חותן לשבח. ירושלמי. וטעמא נראה שיוכלו העייס לקחת מכל חומן וחומן ולא יטרחו להמתין ולפתוח לימתי יניח הפאה. ודבר הלמד מעניו הוא דריש"ת דמתני' דזמנים הקבועים ללקיטת פאה ממניח. ועוד בירושלמי אבל מזכירין חותן לגנאי שלא היו נותנים חלק אחד ממאה ותנן לא יפחות משבשה גפ"ק: **ו עובד כוכבים שקצר וכו' פטור.** מ"ש הר"ב ובקלרכס פרט וכו' וגבי שכחה כתיב כי תקצור קצירך ושכחת עומר, מכאן למדנו נכרי שקצר לכשקלוה נכריס, וגבי שכחה כתיב (דברים כ"ד) כי תקצור קצירך ושכחת עומר, מכאן למדנו נכרי שקצר מגיעים לשדה עד שעת המנחה: **שלא יפחתו.** משלש עתים הללו. והלכה שאין נותנין פחות חלק משלש עתים הללו, אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהם: **של בית נמר.** שם מקום כלכתיב (במדבר ל"ג) ואת בית נמרה. קוצרים חבל בגד הקמה וקוצרים והולכים עד שיכלה החבל ומניחים פחה לכל החבל ומוחרים וקוצרים ומניחים פחה, והיינו מכל חומן וחומן, כלומר מכל שורה ושורה, ועל זה מזכירין חותן לשבח: **ו נכרי שקצר את שדהו וכו'.** לכתיב גבי לקט ופחה ובקלרכס פרט

פירוש המשניות להרמב"ם

בשביל הנערים הקטנים שהם ישנים בבקר ויתהלכו לאטם עד חצות היום ובמנחה בשביל הזקנים שלא יגיעו לשדה אלא עד אותה השעה. **ובית נמר.** שם מקום. וענין **על החבל.** הוא על קו מישור מתחלת השדה עד סופה. **מכל אומן**

אבעיות. משום לקט הן*). לכל זמן שאין בעה"ב בשדה אין העייס רשאין ליכנס ליטול הלקט בשביל עמלי השדה לכך נראין הוא להראות ג' פעמים בתוך שדהו כדי שיכנסו עייס ויטלו הלקט והולכין ובאין העייס כמה פעמים זה אחר זה ומה שמשיירין הלו מולאין הלו לפי מיירי לענין פאה קאה דבפעם ג' אדם מניח פאה בסוף שדהו ומיד העייס נוטלין הכל. הרמ"ש ז"ל.

וכתב עליו הר"ש שירילי"ו ז"ל ואיני רואה כאן קושיא שיש לאדם הרבה שדות במקומות תלוקות ואינו קוצר אומן כאחת ונראין לעמוד על פועליו וקאמר מתני' שיניח הפאה בעת כוללת לכל העייס ויקצרו בעתים מיוחדים שאמרו חכמים מהם בשאר ומהם בחנות ומהם במנחה (ועכשיו דמתני' שאין לעייס רשות ללקוט הפאה אלא בג' בעה"ב שם לו שלוחו ונראין להן שאם קבועה כדי שלא יפטלו מן מלאכתם ולכך תקנו שיגלה בשחר ובחנות ובמנחה) ולר' עקיבא שני זימני דוקא ואם ילמה ללקוט כולן בשחרית ולא יזכו שלא המניקות הרשות בידו אבל אין לו להוסיף כדי לתת חלק בקציר בזמן ידוע למיודעין וקרובין. ולהכי גמליאל לפחות נראין שיקצרם בשלו הג' זמנים כדי שיזכו מניקות ומנוקות וחקנים ואם רצה לחלק הקצירה בזמן אחר עוד כדי שיזכו מיודעין יבואו. כך נראה לי. ופסק הר"מ ז"ל בפרק ג' כר' עקיבא עד כאן לשונו ז"ל: **של בית נמר כו'.** שם מקום כלכתיב ואת בית נמרה כ"כ הר"ש והרמ"ש ז"ל וכתב על פי' זה הר"ש שירילי"ו ז"ל ואינו כן דהשיא מארץ סימון ועוג היא ולא נתקדשה בקדושת הארץ ועוד הו"ל למיתני בני בית נמר או מבני בית נמר כדתנן מבני הר צבועים אלא שם מקומה בא"י הן כדתנן בשקלים ויומא בית מבטיחם ובית גרמו. ע"כ. ובירושלמי אמרי' אע"ג מזכירין חותן לשבח אבל מזכירין חותן לגנאי שלא היו נותנין אלא ג' ממאה ואין תנן אין פותחין לפחה משמש. ובערוך פי' של בית נמר שם בית ויהו מלקטים על החבל ל"ט חבלים להם וחבל ג' לעייס ועל דבר זה מזכירין חותן לגנאי שהיו פותחין מס' ומזכירין חותן לשבח שהיו נותנין מכל חומן וחומן ע"כ: **ו עובד כוכבים שקצר וכו'.** פי' וכילה ולא

*) [הגה"ה נ"א בלשון הרא"ש ג' אבעיות פי' בא' מאלו הזמנים יניח הפאה לפי שאז מקובצים העניים בשדות. ופירשתי בא' מג' הזמנים משום דהוה קשה לי לפרושי בכל ג' הזמנים משום דבפעם א' אדם מניח פאה בסוף שדהו ומיד העניים נוטלין הכל. ולהך פי' קשה לפרש פלוגתא דר"ג ור"ע].

לגיחס. מלגא נשמר בשדה רק מעט מפוזר הנה והנה. כך נ"ל: **כד.** מג' זמנים הנ"ל. ונ"ל דס"ל דרשאי להוסיף על זמני חילוק הפאה אף שעי"ז יפסידו הג' כתות האחרונות שלא יהיו שם בעת שיחלק הפאה: **כה.** דס"ל דרשאי להפחית מג' זמנים הנ"ל. אף שיפסידו כח ג' או ד' הכל ונקי"ל דאין בעה"ב רשאי לפחות או להוסיף על ג' זמנים הנ"ל. ולא יחלקו הפיאה רק בחומן ג' הזמנים (רמב"ס): **כו.** שם משפחה: **כז.** רבותינו פי' דר"ל שקוצרין חבל וקולרין כמדתה. ומניחין בסופה פיאה. ולפעל"ע דר"ל שמחלקין השדה ג' חלקים סוין. מקוצרין חבל לרוחב השדה. שקולרין כדי חבל ג' בשחרית וג' בחנות וג' במנחה. רק שבכל ג' מג' חלקים הנ"ל מניחין פאה מכל ערוגה וערוגה וכדמסיק. רק שאין מניחים

משנה ראשונה

אמרו כו'. חפשר דר"ג ור"ע לא פליגי אלא שלא יפחתו מזהרה בעה"ב שלא יפחות זמן אחד מלבד לשדהו שיוכלו העניים ליטול. ושלא יוסיפו מזהרה לעניים שלא יבאו בזמן אחר תוך מחלו השלשה שלא יחלקו בעה"ב רשות בזמים: **מכל אומן ואומן.** פי' הר"ב

אֶת שָׂדֵהוּ וְאַחַר כָּךְ נִתְגַּיֵּר, פָּטוּר מִן הַלֶּקֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפֵּאָה[כט]. רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב בְּשִׁכְחָה, שֶׁאֵין הַשִּׁכְחָה אֶלָּא בִּשְׁעַת הָעִמּוּר[ל]: ז הִקְדִּישׁ קָמָה וּפָדָה קָמָה[לא], חַיָּב. עֳמָרִין וּפָדָה עֳמָרִין, חַיָּב[לב]. קָמָה וּפָדָה

שדהו ואחר כך נתגייר פטור: **שאין השכחה אלא בשעת עמור**. ובשעת עמור מיהא גר היה וחייב בכל המצות, ורבנן סברי הואיל ואיכא שכחה בעומר ואיכא שכחה בקמה כדכתיב (שם) ושכחת עומר בשדה, לרבות שכחת קמה, את שישנו בשכחת קמה ישנו בשכחת עומר, והאי נכרי שקצר שלא היה בשכחת קמה דאותה שעה נכרי היה, אף על פי שעכשיו נתגייר אינו בשכחת עומר. ואין הלכה כר' יהודה: ז **קמה ופדה עומרים פטורה**. דמקרא דממעטינן קציר נכרי ממעטינן נמי קציר הקדש דלאו קצירך הוא. °ולענין שכחה פליגי רבי יהודה ורבנן בהקדיש קמה ופדה עומרים כי היכי

ושכחת עומר מכאן אמרו עובד כוכבים וכו' לשון קצרה כתב ומה שחסר ברישא גילה בסיפא וכן בהפך. וכ"כ הר"ש בשם תורת כהנים פרשת קדושים ובקצרכם פרט לשקצרוהו עובדי כוכבים וכו' מכאן אמרו עובד כוכבים וכו' ובספרי בסוף פרשה כי תצא כי תקצור וגו' פרט לשקצרוהו עובדי כוכבים וכו' מכאן אמרו עובד כוכבים וכו': **מן הלקט ומן השכחה וכו'**. תנא נקטינהו כהווה ורגיל להיות שכן בתחלת הקצירה אפשר ושכיח להיות נושר. אבל שכחת עומר א"נ שכחת קמה אינו רגיל שישכח בתחלת הקצירה. והדר תנא פאה שמקומה בסוף השדה כדתנן פרק קמא משנה ג'. אבל בקראי כתיב בפרשת קדושים לא תכלה פאת שדך ולקט קצירך לא תלקט ובפרשת כי תצא דין שכחה דנקטינהו כסדר אזהרתן להזהיר בעל השדה שלא יקצור כל שדהו וכשקצר השדה לא ילקט הנושר שכן דרך ללקט אחר הקצירה וכן אם שכח עומר או קמה דלא שכיח כולי האי שלא ישוב לקחתו: ז **עומרין ופדה עומרין חייב**. בשכחה. לשון הרמב"ס: קמה ופדה עומרין. לשון הר"ב ולענין שכחה פליגי וכו' ולשונו מועתק מפירוש הר"ש ומשמע דבבא זו בענין אחר דלאו שכחה נמי איירי ולשון הרמב"ס לא יתחייב בהם ואפי'

פירוש המשניות להרמב"ם

ואומן. ר"ל מכל שורה ושורה שכן היו קוצרים שורה אצל שורה וכל שורה נקראת אומן ואין הלכה כר"ג ולא כר"ע אלא בג' שעות אלו בלבד תנתן הפאה כדי שיהיו שעות ידועות להתקבץ בהם העניים. ו **שכחה**. הוא מה שאמר הכתוב (דברים כד) ושכחת עומר בשדה וזה יהיה כשמוליכין העומרים ממקום למקום כמו שיתבאר ודעת החכמים שכל זרע שלא נתחייב בחיובי קמה והם לקט ופאה לא יתחייב ג"כ בחובת העומר והיא השכחה ואין הלכה כר' יהודה. ז **כשיקדיש קמה ופדה קמה** נתחייב בפאה ובלקט. וכשיקדיש עומרים ופדה עומרים חייב בשכחה. ואם **הקדיש קמה**. וקצר הגזבר ועשאם **עומרים ואחר כן פדאם**. לא יתחייב בהם ואפילו בשכחה וזה דעת החכמים כפי מה שהקדמנו מן העקרים שיש

מלאכת שלמה

עימר עד אחר שנתגייר פטור: ז **הקדיש קמה וכו'**. כתב הה' הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל שמצא בכל הספרים קמה ופדה עומרים פטור ל' זכר כדרישא דקתני חייב אע"ג דבסיפא דסיפא קתני שבשעת חובתה היתה פטורה לשון נקבה. ופי' הר"ש שירילי"ו ז"ל הקדיש קמה כשהיא קמה. ופדה קמה. ופדאה כשהיא קמה. חייב. ואינו פטור מטעם הקדש דכי בא לקוצרה כבר פדאה וחייב בשלשתן: **עמרים ופדה עמרים חייב**. בשכחה דכשהקדישה כבר היו עומרים וחל עליהם חיוב שכחה וכיון דחל בהו תו לא פקע מנייהו חיובייהו: **קמה ופדה עמרים**. כשהקדישה היתה קמה וקצר ועמר בעודה קדושה ופדאה אח"כ הלכך לא פאה ולא שכחה אלו [דהואיל] וכבר נקצרה ונעשית עמרים לא חל עליהם שום מצוה דכי קצר דהוי זמן חיובא הקדש הוה וכתיב

יכין — תפארת ישראל — יכין

שהוא מועט. ואינו קבוע חלקוהו על החבל. שלא ילקטוהו רק בזמן שג' כתות האלשות שם: **כט.** אף שעדיין מונחים שם: **ל.** בשעה שמפנה עמרים להגדיש ושכח. אז גר הוא. ולחכמים מדאינו בשכחת קמה. אינו בשכחת עומר. דהוקשו אהדדי: **לא.** בעודה קמה: **לב.** בשכחה:

משנה ראשונה

ומזכירין אותן לשבח. עי' בתוי"ט. ול"נ שאינו דומה נותן מאה פרוטות לעניים מאה פעמים לנותן פעם אחד. שמאה פעמים נחשבין למאה מצות. וה"נ כל פעם קיימו המצוה: ו **פטור מן הלקט ומן השכחה**. פי' הר"ב דס"ל הואיל ואינו בשכחת קמה אינו בשכחת עומר. וא"ת ונימא איפכא הואיל וישנו בשכחת עומר ישנו בשכחת קמה. וי"ל דהא כתיב כי תקצור ושכחת דמשמע דשכחה תלוי בשעת הקציר ואותה שעה עובד כוכבים הוי. ועוד דאין סברא דבשעת השכחה לא חל עליו החיוב ותו לא חייל למפרע: **שאין השכחה אלא בשעת העמור**. הלשון קשה דהא ר"י מודה דאיכא שכחה בקמה כדלקמן פ"ו מ"י בתוי"ט. ונראה דר"י אתי למימר דהיקש זה שדרשו חכמים למילף שכחת עומר משכחת קמה לא ס"ל דאיהו ס"ל דלא שייך היקשא אלא כששניהם מפורשים בקרא והכא שכחת עומר מפורש לא ילפינן לה משכחת קמה שאינו מפורש אלא מריבויא אתי והיינו דאמר שאין השכחה אלא כו' כלומר בענין זה של גר אין בו אלא שכחת עומר לחוד ולא אמרי' כל שאינו בשכחת קמה כו' וכה"ג כתב תוי"ט בסוף נזיר בשם רא"ש ובכללי התלמוד כתב בשם תחלת חכמה דר' יהודה סבר אין אדם דן היקש מעצמו אא"כ קבלה מרבו וכן כל י"ג מדות חוץ מק"ו כמו שפירש"י בפרק לולב הגזול דף ל"א. ומיהו נראה עיקר דהא דא"ר יהודה אין שכחה אלא בשעת עמור אתי לפלוגי ומחייב נמי בשכחת קמה וה"ק דמצות שכחה אינה אלא בשעת העמור כשמאסף תבואתו להוליכה לבית על אותה השעה הזהיר הכתוב לא תשוב לקחתו בין מה ששכח בקמה ובין ששכח בעומר לא יקחנו עוד והלכך גר חייב בתרוייהו דבשעת לקיחה ישראל הוא וחכמים נמי מודו שהחיוב אינו אלא באותה שעה אלא דסברי שהחיוב של אותה שעה הוא על השכחה שנתחייב בה בשעת הקציר ומה שלא נתחייב אז ע"ז לא נאמר לא תשוב לקחתו וכ"נ מדברי הרמב"ם בחבורו פ"ב ממ"ע שהעתיק דברי ת"ק וכתב שפטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה אע"פ שאין שכחה אלא בשעת עמור ע"כ: ז **ופדה קמה חייב**. בין בפאה בין בלקט ובשכחה שכולם שעת חיוב שלהם ביד הדיוט. וכן עומרין ופדה עומרין חייב בכולם. אלא שבזה יש חילוק שקצר קודם שהקדיש וכבר נתחייב בלקט ופאה בשעת הקציר ואלו לא היו בכלל הקדש שאינם שלו ופשיטא שחייב בהם אבל בשכחה איצטריך לאשמועינן דחייב בעומרים אלו אע"פ שכבר היו הקדש אם כשפדאן חזר ושכח עומר אחד בשעת העמור חייב ליתנו לעניים וזהו שכתב הרמב"ם בפי' עומרין ופדה עומרין חייב בשכחה והקדיש קמה

ציונים

ז הקדיש קמה. שם הל"ח:

שינויי נוסחאות

ו **שאין השכחה** נד"ס שאין שכחה.

תוספות חדשים

ז [תוי"ט ד"ה] **עומרין כו' בשכחה**. וה"ה בפאה כשלא הפריש במחובר אלא דנקט כדינא ולא מצינן לפרושי בלקט דהא הוי של עניים וא"י להקדישו ומיהו סיפא קמה ופדה עומרין מתוקמא בכל גוונא דפטיר' מכולהו (פר"ח).

תום' רעק"א

פ"ד ז [אות מ] בהרע"ב ד"ה **קמה ופדה עומרים. ולענין שכחה פליגי.** קשה לי דנראה דר"י מודה בפדה עומרים כיון דבשעת העמור היה דהקדש וכדדייק לישנא דר"י לעיל שאין השכחה אלא בשעת העמור וכמ"ש הרע"ב שם ובשעת עמור מיהא גר היה משמע דבנתגייר אחר העמור פטור. ואדרבה מדנקט המתני' ופדה עומרים ולא נקט ופדה הקציר היינו דנקט מה שהוא לכ"ע. והרמב"ם בפי' המשנה כתב ואם הקדיש קמה וקצר הגזבר ועשאן עומרים ואח"כ פדאן לא יתחייב אפלו בשכחה וזה דעת החכמים עכ"ל ותמוה אמאי דקדק ועשאן עומרים ואח"כ פדאן הא גם בפדה קודם שעשה העומרים פטור לרבנן כיון דבשעת הקצירה היה דהקדש ולא היה בו דין שכחת קמה. והרמב"ם בחיבורו כתב באמת קצר הגזבר ואח"כ פדאה פטורה ומתני' דנקט ופדה עומרים צ"ל דנקט מה דהוא לכ"ע וכנ"ל וצ"ע.

אור גדול

ז בתורע"ק [אות מ] ד"ה **קשה לי כו'**. לפענ"ד לק"מ דברישא עומרים ופדה עומרים חייב היינו בשכחה כמ"ש הרמב"ם הביאו התוי"ט וע"כ בשכחה דלאחר הפדייה דאל"כ איך שייך חייב הא כבר שכחו ואף בלא פדה הוי של עניים דלא היה יכול להקדישו כמבואר פ"ז מ"ח וכיון דע"כ מיירי בהכי שפיר כתבו הרע"ב והרמב"ם ודו"ק:

תוספות אנשי שם

אומן ואומן היה בה כדי לקיטה לכל הכתות שהמניקות היו משכימות ולוקטות מאומן א' או ב' וכן התינוקות אח"כ ואחריהן הנמושות מפני שהיה צריך זמן רב לקצירה כסדר זה ובהכי היה מגיע חלק לכל הכתות בין מלקט בין מפאה (רמ"ז): ו תוי"ט ד"ה **מן הלקט כו' שישכח בתחלת הקצירה**. אבל באמצע הקצירה שכיח ומש"ה נקטייה קודם הפאה דמסתמא בסוף. וזה יכון לטעמא דרבנן דכל שאינו בשכחת קמה כו' (רמ"ז): במשנה **בשעת העמור**. ע"ל במ"ז.